

Miért nincsenek üzekedőink?

Kranjec Ferenc

állatorvos, szaporodásbiológiai szaktanácsadó
ReproVET Szarvasmarha Szaporodásbiológiai Szolgálat

Nem ritkán fordul elő, hogy a telepi látogatásaim alkalmával szinte elsőként merül fel ez a probléma: Doktor úr, nincsenek üzekedőink. Természetesen e mellé gyakran párosul a termékenyítések számának csökkenése vagy extrém esetben durva növekedése, és az esetek többségében a fertilitási eredmények romlásával is számolni lehet.

Jónéhány külföldi és hazai kutató vizsgálata alapján kijelenthetjük, hogy a holstein tehén elvesztette azt a fajta képességét, hogy látványos tüneteket mutasson ivarzása alkalmával. Ennek is jelentős szerepe volt számos, különféle ciklus-szinkronizációs, illetve -indukciós módszer kidolgozásában, amelyekről későbbi számainkban részletesen is lesz szó. Az ivarzási tünetek intenzitásának, valamint hosszúságának genetikai hátterét nemrégiben sikerült is igazolni és azonosítani az ezzel kapcsolatos géneket, amelyekre szelektálva nagyobb ivarzási aktivitás érhető el (Homer et al, Anim. Reprod. Sci., 2013).

Valaha a tehén ivarzási viselkedése 12-15 óra volt, azonban ez manapság jelentősen lecsökkent, és az ivarzási tünetek intenzitása is jóval gyengébb. Egy vizsgálat szerint egy átlagos tejelő telepen az állomány 24%-a gyenge ivarzási tüneteket mutat (<1,5 „megállás”) és az üzekedésük csupán kb. 8 órán át tart, ami rendszerint az éjszakai-kora hajnali órákra tehető. Továbbá az állomány 30%-a kevesebb, mint 4 órát ivarzik (Nebel et al., Anim. Reprod. Sci., 2000). Egy másik felmérés a tejtermelés hatását is figyelembe vette, mely szerint a magas termelés jelentősen befolyásolja ezt a helyzetet (lsd. 1. tábla).

rálni, nagy valószínűséggel elmulaszthatjuk az esetleges eseményeket. Sőt, még hónap közben „van ideje valakinek” ivarzó után nézni, az is általában kevés sikerrel jár. Az ivarzó állat a legritkább esetben fog csak jelentkezni nálunk magától, azokat mindenképpen keresni kell... Az eredményességet természetesen az is befolyásolja, hogy milyen jelek után kutakodunk, ugyanis a klasszikus „folytatás”, „leizzadás” manapság csak elvétve fog előfordulni. Bizonyos telepeken jó esetben az egyik állat másik fartájékára helyezett feje már tünet lehet. Mindettől függetlenül óva intenek mindenkit attól, hogy megfélekedzen az ivarzás kereséséről, pláne attól a rendszertől, hogy „nálunk mindenki keresi az ivarzót”. Ott ugyanis az ún. kollektív felelősség intézményéből fakadó sikertelenséggel fogjuk szembe találni magunkat. A különféle ivarzáskereső módszerek előnyeit és hátrányait, azok részletes bemutatását akár egy külön tanulmány keretében lehetne taglalni. Kérem, tekintsek ezt el nekem, hogy most nem teszem meg, de meggyőződésem, hogy ezek használhatósága és eredményessége is mindenképpen telepre, technológiára, állományra és személyre szabott. A különféle aktivitásjelző készülékek kapcsán azonban szeretném mindenképpen megjegyezni, hogy használatuk nagy segítség lehet, de jelzéseik megfelelő kritikával kezelendők. Komplet szaporodásbiológiai programot ezekre alapozni még gazdaságossági szempontból sem tanácsos. Tekintsünk rájuk, mint a mozaik egy fontos darabjára.

Célszerűnek tartom, hogy itt tisztázzak két alapfogalmat, ami a téma könnyebb magyarázatát teszi lehetővé. Az egyik az

1. tábla: Az ivarzási tünetek a tejtermelés függvényében		
Paraméter	Átlagos tejtermelés (kg/nap)	
	32,3	46,8
Ösztrogénszint (pg/ml)	8,6	6,8
Ivarzás időtartama (óra)	11,9	7,0
Álló ivarzás előfordulása (db)	9,8	6,5
Álló ivarzás időtartama (sec)	28,4	20,0

Lopez et al., Anim. Reprod. Sci., 2004 nyomán

Természetesen a kép ennél jóval árnyaltabb, és számos más egyéb szempont is szerepet játszik annak alakításában. Az ivarzási tünetek kifejeződését kétségtelenül befolyásolhatja az állat egészségi állapota (pl. sántaság), de számos környezeti körülmény is, mint például a tartás módja, állatsűrűség, a padozat minősége, évszak. A ténylegesen kiválogatott ivarzó állatok számára legnagyobb és legáltalánosabb hatással azonban a termelési mutatók és az ezzel kapcsolatos anyagforgalmi állapot, továbbá az ivarzáskeresés technológiája, gyakorisága, szervezettsége bír. Ezek alapján könnyen belátható, ha az állatok ivarzási viselkedését csupán a felhajtás, vagy a fejés alkalmával kívánjuk elbi-

tól értetődően anösztrosszal jár. Azaz attól még, hogy egy állat anösztrosszos, nem biztos, hogy feltétlenül acikliás is.

Általánosságban ismert tény, hogy a tejtermelés növekedésével, valamint az anyagforgalmi és kondicionális állapot romlásával összefüggésben az állat első ciklusának kialakulása késlekedni fog. A petefészkek ellés utáni ciklusba lendülésének pontos időpontját nehéz meghatározni. Ilyenkor általában a nemzetközi szinten is széles körben elismert, megboldogult szülészet professzoromat, dr. Huszenicza Gyulát szoktam idézni: az energetikai inbalansz állapot mélypontjáról való túljutás utáni tizedik nap. Ennek megfelelően az első ivarzások kialakulására, pláne a

fogamzások bekövetkezésére az energiahányos állapot rendeződése előtt semmiképpen sem kell számítani.

Ebből következik, hogy a kevesebb ivarzó állat jelentkezése nem csak a gyengébb tünetekből fakadhat, hanem annak háttérében tényleges anósztrusz is állhat, amelyet leggyakrabban a petefészek késedelmes ciklusba lendülése (aciklia), vagy annak kóros működése, rendellenes ciklusok kialakulása (diszciklia) okozhatja. Azaz hiába követünk el mindent az ivarzáskeresés szintjén, akkor is számolnunk kell legalább 10-20%-ban olyan állatokkal, amelyeknek valamilyen ciklusindukciós, ivarzásindukciós eljárással kell „kényszeríteniük ki” a normál ciklusát. Ehhez azonban személy szerint nélkülözhetetlennek tartom egy ciklusdiagnosztikai vizsgálat elvégzését az ellés utáni időszakban, még az önkéntes várákozási idő előtt. Ennek során az esetleges acikliás és diszcikliás állatok időben kiszűrhetők, pontos diagnosztizálásuk elvégezhető és az ennek megfelelő oki terápia megtervezhető. Természetesen ezen alkalommal lehetőség nyílik a már ciklusos petefészek működést mutató, de „üzekedőnek még nem jelentkezett” állatok ivarzásának azonnali indukálására is.

Ezzel a témakörrel kapcsolatban egyszerű lehet két mérőszám esetében is elemzést végezni. Az egyik az újratermékenyítésekig

eltelő napok száma, amely adatot a Riska programból százalékos arányban is ki tudunk nyerni (Főmenü - Szaporodásbiológiai értékelés). Ha ezek esetében a 12-24 nap között történő újratermékenyítések aránya nagyon alacsony, akkor az ivarzáskereséssel mindenképpen foglalkozni kell (ld. 1. kép).

A másik mérőszám az első termékenyítésig eltelő napok száma. Sok telepen követik el azt a hibát, hogy túl korán kezdik el az első termékenyítéseket, amelyek rendszerint igen gyenge fertilitási eredményeket produkálnak. Tudomásul kell vennünk, hogy az első fertilis ivarzásra (azaz nem az ellés utáni első ivarzásra!) tejtermeléstől függően kb. 60-70 napot várunk kell, a tényleges vemhesülést pedig a méhgyulladások is befolyásolhatják. Mindenképpen tanácsos az eredményes első termékenyítések esetében azt elemezni, hogy annak az ellés után hány nappal van a legnagyobb valószínűsége, és az önkéntes várákozási időt ez alapján kell meghatározni.

A nagytejű holstein tehén ivarzási képességei kétségtelenül gyengültek, de nem vesztek el. Ne essünk kétségbe, ha nem találunk elég üzekedőt, hanem próbáljuk a probléma okát megtalálni és azt kiküszöbölni! Ne nélkülözzük, vagy felejtjük el ezt a jól használható természetes jelenséget, hanem próbáljuk kihozni belőle a lehetőségeink szerinti legtöbbet! Természetesen ne is dimenzionáljuk túl a szerepét, hanem alakítsunk ki megfelelő egyensúlyt az eszközeink között! Továbbra is kérem a Tisztelt Olvasót, hogy bármilyen kérdésével és témajavaslatával, vagy akár megjegyzésével bátran forduljon hozzám. Gondolkodjunk együtt!

A szerző elérhetősége: +3630/2357-408 www.reprovet.hu

1. kép: Visszaivarzók aránya – „Riska” program

Visszaivarzók átlagos visszaivarzása napokban	:	42 nap
Visszaivarzások aránya 6 nap alatt +átlag nap	:	6 % 1 nap
Visszaivarzások aránya 6-12 nap között +átlag nap	:	8 % 8 nap
Visszaivarzások aránya 12-24 nap között +átlag nap	:	9 % 21 nap
Visszaivarzások aránya 24 napon túl +átlag nap	:	86 % 47 nap

GUSTOR RUMINANTS

Növeli az etetett takarmányok energia hasznosulását

Csökkenti a termelés költségeit

Növeli a takarmány emészthetőségét

3,5%-kal növeli a takarmány energiaszintjét

Szabályozza a bendő mikroflóráját

Elősegíti a tejsav propionsavvá történő átalakulását

NOREL
T. +34 915 014 041
norel@norel.es · www.norel.es

Forgalmazza:

KELETI-FARM Kft.,

4271 Mikepércs, Petőfi u. 13

Tel: 0652-537521

keleti-farm@keleti-farm.hu

